

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold, 70 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 28. marca 1888.

Obseg: Državna podpora za napravo kálov ali napajališč živinskih. — Vprašanja in odgovori. — Katere vrste jabolčnega drevja naj sade naši gospodarji. — Vrtnarske reči. — Kako vzrejati žrebeta. — Poglavitna pravila za trženje s konji. — Nasledki „šnopsa“. — Iz deželnega zbora štajarskega. — Iz državnega zbora. — Naši dopisi. — Novičar

Gospodarske stvari.

Državna podpora za napravo kálov ali napajališč živinskih.

Država da vsako leto deželni vladi v Ljubljani po več sto goldinarjev, da jih porabi v podporo onim občinam, ki menijo napraviti živinska napajališča. Žalibog mora deželna vlada skoraj vsako leto vrniti velik del te podpore, ker se nobena občina ne oglasi zanjo. Ravno te dni nam je pravil dotični vladni referent, da podpore za l. 1887. sploh niso mogli porabiti. Znani so nam slučaji, da je bilo v nekaterih dolenjskih občinah uže vse pripravljeno, da naredo napajališča; zagotovljena je bila državna podpora v znesku 200 do 400 gold., a nazadnje se je skujal župan, češ, kedo se bode še s tem ukvarjal. Srd mora človeka prijeto, ako kaj takega sliši. Vidite, gospoda, to so vzroki slabemu gaspodarskemu stanju po Dolenjskem! Malo manj vpitja, a več dejanja, to bi pomagalo našemu kmetu. Namen temu članku pa je, da občine opozori državne podpore, katero morejo dobiti. Da pa bodo vedeli ravnati, pouče se lahko z naslednjimi vrstami, ako hočejo dobiti državne podpore za napravo živinskih napajališč.

Prošnjo za državno podporo za kál je vložiti pri okrajnem glavarstvu. Okrajno glavarstvo odda potem to prošnjo osrednji vladi v Ljubljani, katera potem določi podporo z ozirom na pripomočke, ki jih ima na razpolaganje. Vlada usliši pa le one prošnje, ki so prav narejene, ki imajo vse potrebne priloge in ki v resnici dokažejo potrebo subvencije za kál. Večina prosečih občin ne zna take prošnje narediti in tako čas trati ali pa še celó slednjič ničesar ne doseže, akoravno je v Ljubljani v ta namen mnogo denarja na razpolaganje. C. kr. deželna vlada je uže o svojem času poučila občine, kako je take prošnje delati, pa dotična naznanila so se gotovo uže vsa pogubila. Iz tega vzroka, in ker je naprava

kálov posebno zaradi uspešne živinoreje mnogokrat prepotrebna, zdi se nam potrebno prijaviti, kaj mora prošnja v sebi imeti.

Prej smo uže rekli, da je prošnjo uložiti pri okrajnem glavarstvu. Prošnja pa more to le vse v sebi imeti.

1. Kraj, kjer hoče občina napraviti napajališče ali kál živini. Ta kraj naj bode popisán, na kratko zaznamovana njegova lega, in povedano, katere vasi bi rabile kál, koliko je živine, in v katerem času bi kál rabili.

2. Vzroke, zaradi katerih je kál potreben. Te vzroke mora potrditi dotična podružnica c. kr. kmetijske družbe. Dalje mora biti razloženo, zakaj občina ni zmožna kála ob svojih stroških napraviti.

3. Prošnji bodi pridejan majhen načrt nameravnega kála, s popisom in z razjasnilom, kako bode kál narediti.

4. V prošnji mora biti naveden znesek, za katerega bi se dal napraviti kál, in pa vsota, katere prosi občina. Povedati je, s katero vsoto bi izhajali, ako bi občina delavce in vožnjo preskrbela.

5. Prošnja mora biti podpisana od občinskega načelnika.

Ker c. kr. vlada ne usliši vsake prošnje, hočemo navesti pogoje, s katerimi ona priznava podporo, zato, da se bodo potem občine vedele ravnati in ne vlagale nepotrebnih prošenj.

Pogoji so ti le:

1. Nameravan kál mora biti od državnih tehničnih organov namenu primeren spoznan.

2. Predno občina dobi podpore, mora se po svojem postavnem zastopu zavezati s pravno veljavnim izrekom, da bode napravila v določenem času kál in vzdrževala ga v dobrem in namenu primernem stanju.

3. Prvo polovico dovoljene podpore dobi občina takoj od začetka dela, drugo polovico pa, kadar je delo gotovo, ako je državni tehnični organ pripoznal, da je stavba prav zvršena.

4. Ako bi občina ali vas brez opravičenega vzroka ne bila dovršila dela v določenem času, mora prejeti znesek s 5% obrestimi vrniti politični oblasti.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 23. Ali je dobro gnojiti travnike samo s pepelom, in kateri čas je zato najboljši? (E. F. v Metliki.)

Odgovor: Travniki morete prav dobro pognojiti samo s pepelom, ker pepel nima v sebi samo zelo redilne snovi, ampak pomaga tudi, da se zemeljske redilne snovi, hitreje kroje in tako naredo, da trava bujneje raste. Pepel tudi pokonča mah na travniku. Na toliko in toliko let treba je pa seveda travniku še drugih gnojil, ki imajo v sebi snovi, katere se ne nahajajo v pepelu. S pepelom morete gnojiti zgodaj spomladi. Nekateri trosijo pepel celo po snegu, da se prej raztaja. To je pa le tedaj dobro, ako gre vsa snežnica v tla, ne pa, ako se odteka s travnika.

Vprašanje 24. Imam primerne lege na dvorišči in na vrtu za latnik. Katera trta bi bila najboljša za naše podnebje, in kje jo je dobiti? (A. V. v S. pri Košani.)

Odgovor: Za latnik vzemite najzgodnejše trte, ki dajejo ob enem dobro namizno grozdje. Najzgodnejša je avguštana; ima belo grozdje, a ni za nič za vino. Prav zgodnji vrsti, ki dajeta belo grozdje ter ob enem izvrstno za vino, sta rumeni in rudeči španjol. Črni taki vrsti sta modra portugalka in zgodnji črni burgundec. Ukoreninjenih sajenic (bilf) ne doboste nikjer, ker je kupčija ž njimi prepovedana. Količe (rezanice) pa morete dobiti pri tem ali onem posestniku na Slapu v Vipavski dolini, ali pa pri grajščinskem oskrbništvu ravno tam.

Vprašanje 25. Imam 9 let staro kobilu, katera se je sedemkrat ožrebila, a ohranila so se samo prva štiri žrebeta. Dogodilo se je pa dosedaj uže tri leta zaporedoma, da se je žrebe nasesalo pri kobili mleka, potem pa poginilo. Od kod prihaja to, in kako pomagati? (V. J. v Sp. G.)

Odgovor: Povedali niste, čez koliko dni potem, ko se je ožrebila kobilu, da pogine mlado. Ako pogine, kadar prvokrat sesa, kaže, da niste breje kobile prav krmili in ravnali ali pa ni dobilo žrebe prvega mleka t. j. mlezve (skute). Ako se pa to čez dlje časa zgodi, morejo pa biti vzroki različni. Prvih 14 dni mora žrebe vedno biti s kobilu skupaj v hlevu, in šele potem je kobilu zopet rabna za lahko delo. Nikdar ne sme biti kobilu ločena toliko časa od žrebeta, da postane lačno, ker tedaj se napije tako mleka, da mu škoduje, in da pogine. Ravno tako škodljivo je mleko spehane ali premražene in prehlajene kobile, in tudi, če je žival jezna ali užaljena. Vsekakor Vam priporočamo kot najboljšo sredstvo pravilno ravnanje s kobilu in z žrebetom. Določno bi se pa mogel izjaviti le živinski zdravnik, kadar bi pregledal žrebe, ki je poginilo.

Vprašanje 26. V nekem nemškem listu sem bral nekoč o detelji „Boghara Riesenhonigklee“, ki je neki boljše od lucerne. Kaj je Vaše mnenje o njej? (F. G. v V.)

Odgovor: Rastlina, ki jo menite, z vrst je medene detelje in se imenuje latinski melilotus albus. Ta detelja daje res veliko pridelka, uspeva dobro na vsaki zemlji in kljubuje suši in mrazu, ali je zelo slaba krma, ter je živina ne mara jesti. Iz tega vzroka jo kaže sejati le na slabi peščeni zemlji, koder kaj drugega boljšega noče rasti. Semena morete dobiti pri vsaki tvrdki, katera kupčuje s semenom, na pr. pri E. Balsenu v Vršovicah pri Pragi.

Katere vrste jabolčnega drevja naj sade naši gospodarji.

Dovolite mi, gospod urednik, da dam i jaz kot sadni trgovec našim gospodarjem sedaj, ko se bliža čas sajenju, svoje nasvete o tej reči. Minulo leto sem čital članek jako izkušenega strokovnjaka, v katerem priporoča saditi le fine jabolčne vrste. Jaz pa po svojih pri trgovini pridobljenih izkušnjah ne morem povsem temu pritrditi. Ako sadimo sama namizna jabolka, pridelovali jih bomo toliko, da jih ne bo mogoče prodajati, in cena jim bo padla. Vse drugače je s kislimi in sočnatimi jabolki srednje vrste. Le teh uvažajo vsako leto na Virtemberško in Badensko na tisoče vagonov. Kakor posnemam iz statističnih podatkov, uvozili so na Virtemberško leta 1885. nič manj nego 13.852 vagonov jabolk, ki so bila vredna nad 10 milijonov goldinarjev. Ta jabolka pa so uporabili zgolj za jabolčnik (mošt), ki ga nenavadno veliko použijejo v tej blagodarjeni deželi, v kateri poznajo žganje komaj po imenu. Srečna dežela! Po mojem mnenju bi morali naši sadjarji saditi tudi finejše sorte, kakor n. pr. mašancarje, tofeljne voščenske, kosmače i. t. d., toda največ le eno tretjino vsega drevja, drugo drevje naj bo pa takih vrst, ki so prikladne za kupčijo. Le take vrste so: Čebularji, rdeči tofeljni, laške trdike (na Štajarskem), debeli zelenci, liberne itd., sploh jabolka, ki so kislila in ne premajhna. Sladka jabolka pa sploh niso za nobeno rabo, niti za mošt niti ne za kupčijo.

V. R.

Vrtnarske reči.

Gospod Ogorevc, posestnik drevesnice v Brežicah, nam je sporočil, da daje rad zastoj cepiče najboljših jabolčnih in hruškovih vrst, s pravilnim imenom zaznamovale.

Drobnjak (šnitlih) ljubi na pol senčen kraj in rahlo zemljo. Najboljši gnoj mu je kompost; v tem gnoji se jako širi, da ga lahko z razdelitvijo pomnožiš. Takega raztrgavanja pa nič kaj ne mara, ker ljubi mirno rast, da more ves prostor pod seboj zalediniti. Čim večkrat